Oponentský posudek bakalářské práce

Jan Kolář: ***Protidrogová legislativa v Československu 1945-1989 – Příspěvek k historii abúzu drog a jeho postihu, FFUK – obor historie 2006, (67 stran + 6 stran příloh)***

Jan Kolář odevzdal text, který splňuje požadavky, jež jsou kladeny na bakalářskou práci v oboru historie na FFUK. Námitky, které níže k textu uvádím, mají autorovi být spíše inspirací pro jeho případné budoucí výzkumy tohoto tématu.

Práce je rozdělena do dvou velkých tématických oddílů: první se věnuje spektru látek, jež byly užívány v tehdejším Československu, druhý pak postihuje vývoj legislativy na tomto poli. Tato druhá část je standardní rámcovou právně historickou studií, bez níž je ovšem nemožný jakýkoli další historický výzkum této problematiky.

Z hlediska „řemeslného" nemám vůči práci zásadnější námitky. Jazykově je rovněž zcela uspokojivá. Z textu je patrná jistá závislost na práci M. Nožiny. Není však taková, aby překračovala úroveň „dobrých mravů". Materiálová základna, na níž J. Kolář vystavěl text, je jinak v případě bakalářské práce dostačující. Omezil se výhradně na publikované materiály, ať již jde o odbornou literaturu nebo výsledky dobových vědeckých výzkumů. K poznámkovému aparátu mám jen dílčí doplněk ohledně citací zákonných a podzákonných norem. Nebývá pravidlem uvádět částku Sbírky zákonů ani stránku. Vždy postačí paragraf a číslo zákona (popř. jeho název a den vyhlášení v první citaci).

Je přínosné, že se autor pokusil postihnout také sociální stratifikaci populace uživatelů drog a rozlišoval mezi jednotlivými druhy drog, s nimiž se pojily určité skupiny uživatelů. Toto považuji za nejpřínosnější momenty práce. Zajímavé jsou také jeho poznatky o proměnách spektra drog a zvláště skupin uživatelů v dlouhodobém časovém horizontu (srovnání I. republiky a poválečného vývoje).

Namítl bych v tomto směru, aby autor příliš nepodléhal dnešní úrovni stigmatizace. Jde o to, že se některé látky stávají zapovězenými teprve po určité době. Do té doby však jde o legální látky a jejich konzumenti se vůbec jako abuzéři nemusí cítit a nemusí být ani společností za ně považováni. Toxikomany se stávají teprve pro nás, kteří je nahlížíme z odstupu času a se znalostí následujícího vývoje, kdy došlo k zákazu určité látky a stigmatizaci jejích konzumentů. V budoucnu proto autor bude muset asi důkladněji rozlišovat úroveň společenské tolerance (a její proměny) vůči jednotlivým typům látek. Např. užívání algeny v době její největší popularity nevyvolávalo zásadnější negativní společenské reakce ani vůči jejím notorickým konzumentům. Rovněž se (byť spíše na úrovni svých vzpomínek z dětství) domnívám, že se ostře proměnilo vnímání „sniffingu" v prostředí mladých. Autor pouze na straně 23 uvádí, že „se v naší společnosti udržel dodnes".

Obdobně by bylo žádoucí rozšířit znalosti o přípravné legislativní práci, protože právě z ní (a nikoli z výsledné normy) daleko lépe postihne dobové hodnocení problému a další reflektované problémové okruhy, které se z jistých důvodů (např. politických) nakonec do normy vůbec nemusely promítnout. Tento deficit se autor snaží překlenout publikovanými pracemi právníků. Naopak zcela mimo jeho zájem zůstaly archivní dokumenty. Minimálně alespoň přehled použitelných zdrojů se v úvodu této práce mohl objevit. Chvályhodná je autorova schopnost kritické práce s informačními zdroji a zachovávání odstupu od těch, které jsou podezřelé anebo které nelze dobře ověřit (srv. s. 33 o gen. Šejnovi).

Bylo by vhodné více se zaměřit na subjektivní stránku užívání drog. V této práci J. Kolář využívá v podstatě jen zprostředkované informace skrze odborné výzkumy a případně zmínky v dalších publikacích, k nímž se dostal asi víceméně nahodile (Škutina). Výjimkou je publikovaná kniha „Já – bývalý toxikoman“, která je uvedena v závěrečném seznamu, ale v poznámkách je těžké ji najít. Právě tato subjektivní zkušenost by byla vítanou příležitostí pro využití metod „oral-history“. Rovněž za pozornost stojí zmínka, která již dále nebyla autorem nijak reflektována a která se týká teritoriálního aspektu konzumu drog. Autor rámcově postihuje rozdíly mezi českými zeměmi a Slovenskem (s. 28an.). Zajímavý je postřeh o nejvyšší registraci závislých, což bylo v Severočeském kraji, zvl. na Ústecku. Další pozornost již tomu nevěnoval. Sám jsem kdysi náhodně stejný postřeh nalezl v pamětech hudebníka Mikoláše Chadimy, který se však neopíral o vědecký výzkum jako Kolář, nýbrž o své zážitky z koncertů. Domnívám se, že právě zde existuje příležitost pro další sociálně historický výzkum, protože korelace mezi hospodářskými, sociálními a příp. ekologickými problémy této oblasti a zjištěnou nadprůměrnou spotřebou omamných látek se na první pohled zdá být zřejmá (a bylo by ji nutné vědecky zpracovat a ověřit).

Jak jsem již poznamenal v úvodu posudku, bakalářskou práci Jana Koláře považuji za zdařilou. Plně splňuje standardy prací studentů III. ročníku historie, a proto ji bez zásadnějších výhrad doporučuji k obhajobě. Z pozice oponenta navrhuji známku „výbornou“.

V Praze, dne 11. září 2006

.....

PhDr. Jakub Rákosník, Ph.D.